

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE
POLITEHNICA BUCUREȘTI
CENTRUL UNIVERSITAR PITEȘTI
ȘCOALA DOCTORALĂ FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

Conducător de doctorat :

Prof. Univ. dr. Habil. DIANA-ADRIANA LEFTER

Comisie de îndrumare și integritate academică:

Conf. dr. Mihaela MITU

Lect. dr. Lavinia GEAMBEI

Lect. dr. Adriana APOSTOL

Student-doctorand :

IONELA-CAMELIA PETRE

PITEȘTI

2025

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE
POLITEHNICA BUCUREȘTI
CENTRUL UNIVERSITAR PITEȘTI
ȘCOALA DOCTORALĂ FILOLOGIE

**L'IMAGE DE L'ORIENT EXOTIQUE DANS LES ÉCRITS DES
ÉCRIVAINS-VOYAGEURS DE LANGUE FRANÇAISE ET
ROUMAINE DU XXe SIÈCLE**

Conducător de doctorat :

Prof. Univ. dr. Habil. DIANA-ADRIANA LEFTER

Student-doctorand :

IONELA-CAMELIA PETRE

PITEȘTI

2025

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE
POLITEHNICA BUCUREȘTI
CENTRUL UNIVERSITAR PITEȘTI
ȘCOALA DOCTORALĂ FILOLOGIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
L'IMAGE DE L'ORIENT EXOTIQUE DANS LES ÉCRITS DES
ÉCRIVAINS-VOYAGEURS DE LANGUE FRANÇAISE ET
ROUMAINE DU XXe SIÈCLE

Conducător de doctorat :

Prof. univ. dr. Habil. DIANA-ADRIANA LEFTER

Student-doctorand :

IONELA-CAMELIA PETRE

PITEȘTI

2025

TABLE DES MATIÈRES

ARGUMENT	5
CHAPITRE I. LE VOYAGE DANS LA LITTÉRATURE DU XXE SIÈCLE	
1. Bref historique	9
2. Voyager	14
3. Voyager et écrire à partir du voyage.....	14
4. La distinction entre voyageur et touriste	16
5. Les raisons / les motifs du voyage	18
5.1. Le voyage à but initiatique.....	18
5.2. Le voyage scientifique et culturel	19
5.3. Le récit réel / le récit fictionnel.....	20
5.4. Le voyage autobiographique	20
5.5. Le voyage épistolaire.....	21
6. Le voyage et la littérature	22
7. Le lieu / l'espace	23
CHAPITRE II. LES ÉCRIVAINS VOYAGEURS ET LEURS ESPACES	
1. Nicolas Bouvier.....	26
1.1.Bref historique des voyages de Nicolas Bouvier.....	26
1.2.La thématique récurrente dans l'œuvre de Nicolas Bouvier.....	29
1.3.Le voyage comme modalité de connaissance.....	34
1.4.La publication des œuvres du corpus.....	38
2. Henri Michaux	
2.1.Bref historique des voyages d'Henri Michaux	43
2.2.La thématique récurrente dans l'œuvre d'Henri Michaux.....	46
2.3.Le voyage comme modalité de connaissance.....	47
2.4.La publication de l'œuvre du corpus	49
3. Victor Segalen	
3.1.Bref historique des voyages de Victor Segalen.....	51
3.2.La thématique récurrente dans l'œuvre de Victor Segalen.....	53
3.3.Le voyage comme modalité de connaissance.....	57
3.4.La publication de l'œuvre du corpus	59
4. Mircea Eliade	

4.1.Bref historique des voyages de Mircea Eliade	62
4.2.La thématique récurrente dans l'œuvre de Mircea Eliade.....	64
4.3.Le voyage comme modalité de connaissance	67
4.4.La publication de l'œuvre du corpus	71
5. Panait Istrati	
5.1.Bref historique des voyages de Panait Istrati	73
5.2.La thématique récurrente dans l'œuvre de Panait Istrati.....	74
5.3.Le voyage comme modalité de connaissance.....	77
5.4.La publication de l'œuvre du corpus	79
Chapitre III. VOYAGE ET PERCEPTION DE L'AUTRE	
1. L'exotisme, l'altérité et la littérature.....	81
1.1.L'exotisme.....	81
1.2.Le même et l'autre.....	90
2. L'altérité.....	94
3. La littérature.....	100
4. Les types de voyageurs.....	101
5. Nicolas Bouvier.....	105
5.1.L'œuvre de Nicolas Bouvier comme une justification du <i>défaire</i> et du <i>faire</i>	105
5.2.L'autre et l'ailleurs.....	109
5.3.Le voyageur - observateur et observé.....	119
5.4.Le voyage – une continue expérience.....	120
5.5.L'intertextualité comme point d'encrage et point de repère direct et indirect pour la lecture.....	123
5.6.Intertextualité par le biais des repères indirects.....	129
5.7.La maladie, composante du défaire et du refaire.....	131
5.8.Le voyage en anonymat.....	136
5.9.L'histoire de Japon comme récit mythique.....	137
5.10.Le Zen comme force intellectuelle.....	141
6. Victor Segalen	
6.1.La perspective du voyage.....	147
6.2.Le Journal des Îles – comme un journal.....	148
6.3.La perception de l'ailleurs.....	150
6.4.Percevoir l'autre.....	154

6.5.Le regard après le désastre.....	157
6.6.La Chine dans l'œuvre de Segalen.....	164
7. Henri Michaux	
7.1.La recherche du MOI.....	170
7.2.L'interaction avec l'autre	172
7.3.Les différences.....	178
7.4.L'extase de la découverte d'un nouveau peuple.....	181
7.5.La religion.....	181
7.6.La langue.....	191
7.7.Les arts.....	195
7.8.Le monde des animaux.....	198
8. Mircea Eliade	
8.1.L'Inde comme désir ardent.....	206
8.2.Inde - La perception de l'autre et de l'ailleurs	208
8.3.La nature – comme motif exotique	211
8.4.Les sens - l'odeur une modalité de connaissance.....	215
8.5.La religion.....	218
9. Panait Istrati	
9.1.Le voyage en Egypte – une prédestination pour Panait Istrati	223
9.2.Le voyage comme une découverte de soi – la connaissance du monde.....	225
9.3.Les hors de la société.....	229
9.4.L'écrivain-voyageur observateur et observé.....	234
9.5.La preuve de la fraternité à travers le monde.....	239
CHAPITRE IV. LA TEXTUALISATION DU VOYAGE	
1. Nicolas Bouvier	
1.1.L'inscription spatio-temporelle du voyage.....	243
1.2.Le narrateur.....	246
1.3.La focalisation.....	248
1.4.La temporalité.....	248
2. Henri Michaux	
2.1.Le type de narrateur.....	252
2.2.La focalisation.....	255
2.3.La temporalité.....	258

3. Victor Segalen	
3.1. Le type de narrateur	260
3.2. La focalisation	263
3.3. La temporalité.....	265
4. Mircea Eliade	
4.1. Le type de narrateur.....	266
4.2. La focalisation	267
4.3. La temporalité.....	269
5. Panait Istrati	
5.1. Le type de narrateur.....	271
5.2. La focalisation.....	272
5.3. La temporalité.....	273
CONCLUSIONS	275
BIBLIOGRAPHIE.....	290

REZUMAT

Cuvinte cheie : *călătorie, exotism, alteritate, scrieri de călătorie, sciitor-călător*

Parcurgând scrierile de călătorie din ultimele secole, am observat existența unui număr mare de lucrări care au ca sursă de inspirație călătoriile, în general. Am remarcat, de asemenea, dorința arzătoare a scriitorilor de a călători spre Orient, să descopere aceste ținuturi îndepărtate pentru a le descrie sau explora sub diferite aspecte. S-a constatat că, de-a lungul timpului, călătoriile, pe lângă faptul că ocupă un loc important în preocupările europenilor, în special, plecările în străinătate pentru a descoperi locuri noi și oameni noi, au luat forme diferite și au avut scopuri diferite. Într-o perioadă în care se credea că nu mai este nimic de descoperit, nimic de spus despre acest spațiu îndepărtat, călătoria a dobândit o nouă valoare, valențe necunoscute, ceea ce explică avalanșa de călătorii întreprinse spre Orient de scriitorii europeni în secolul XX. Scriitorul de călătorii din secolul XX nu mai dorește să descrie și să exploreze lumea ca odinioară, dimpotrivă, a descoperit dimensiunea morală a călătoriei, care este văzută ca o oportunitate de a se cunoaște pe sine prin ceilalți, de a se lăsa modelat prin contactul direct cu lumea. Secolul XX se deosebește, de asemenea, de alte secole prin faptul că aduce o nouă direcție în toate domeniile, astfel, este definit ca secolul marilor descoperiri tehnologice, care generează un nou mod de a concepe, de a percepe lucrurile și de a acționa. Dezvoltarea tehnologică se arată ca sursa unor schimbări importante în mintea și spiritul umanității.

Având în vedere numărul mare de relatări de călătorie spre Orient din literatura secolului XX, ne-am limitat cercetarea la două literaturi, astfel, pe lângă literatura franceză/francofonă, noi am ales literatura română. Această alegere a fost făcută în urma cercetării minuțioase a scrierilor de călătorie ale unor scriitori de călătorii din secolul XX, care au fost atrași de acest spațiu datorită exotismului său, grație faptului că uneori diferă radical față de spațiul european. Preferința pentru aceste două literaturi provine din faptul că literatura franceză a exercitat, de-a lungul timpului, influențe culturale importante asupra literaturii române și trebuie să subliniem, de asemenea, relațiile strânse, complexe care există între cele două țări, asemănările la nivel ideologic, cultural și social. Un alt argument pentru alegere făcută este prestigiul scriitorilor acestor literaturi și impactul pe care operele lor îl au asupra cititorilor occidentali, fără a ignora

faptul că în literatura română există numeroși scriitori care au trăit în Franța, în lumea francofonă, care și-au scris operele în franceză și care au fost cu adevărat apreciați pentru creativitatea, originalitatea, noutatea și unicitatea operelor lor.

Având în vedere obiectivul principal al acestei cărți, și anume identificarea elementelor prin care scriitorii acestor două literaturi aleg să îl facă vizibil și cunoscut pe celălalt și spațiul îndepărtat, precum și modul în care tot ce este exotic este perceput, această lucrare își propune să clarifice aspectele esențiale ale problemei exotismului și a percepției celuilalt și spațiului îndepărtat. Identificarea mijloacelor prin care scriitorii de călătorii din secolul al XX-lea au văzut, au receptat, au descoperit exotismul, l-au perceput pe celălalt și spațiul îndepărtat, precum și faptul că am realizat, pentru prima dată, un studiu de acest tip pentru operele scriitorilor francezi și români, reprezintă cea mai mare realizare a cercetării noastre.

Studiul nostru a fost realizat prin intermediul mai multor metode de cercetare alese în funcție de problematica abordată în fiecare capitol. Metodele de cercetare utilizate sunt adecvate specificului temei studiate. Pentru redactarea primelor două capitole, care sunt de natură teoretică, am folosit ca metode: analiza și sinteza pentru a identifica și clarifica conceptele esențiale pentru demersul nostru și pentru a redacta o biografie pentru fiecare scriitor din corpus, mai exact: un scurt istoric de călătorii, tematica recurentă, călătoria ca mijloc de cunoaștere și contextul publicării operelor literare. Pentru a realiza studii aplicative, practice, de unde reiese modul în care celălalt și spațiul îndepărtat sunt percepuți de fiecare scriitor de călătorii, am folosit metoda tematică, iar pentru a evidenția textualizarea călătoriei, am folosit metoda narativă.

Această cercetare a fost justificată de dorința noastră de a demonstra că, în literatura, călătoria încă purtătoare de semnificații, de sens, că prin călătorie încă avem lucruri de dezvăluit, de arătat oamenilor din întreaga lume și despre care să scriem în cărți. Călătoria apare ca instrumentul care are puterea de a lua forma de care are nevoie fiecare secol pentru a se exprima și pentru a-și scoate în evidență resursele, particularitățile. Astfel, călătoria în secolul al XX-lea se prezintă ca mijlocul care ne oferă oportunitatea de a intra în contact direct cu celălalt, de a-l descoperi, de a trăi într-un spațiu diferit sau complet diferit de al nostru. Călătoria se prezintă, de asemenea, precum contextul ideal pentru a ne descoperi pe noi înșine și a ne lăsa modelați, formați de călătoria însăși.

Prin lucrările alese pentru a constitui corpusul nostru, am avut în vedere posibilitatea de a întreprinde un studiu care să dezvăluie diferite moduri de a-l percepe pe celălalt și spațiul îndepărtat, de a evidenția exotismul, de a avea o imagine elocventă despre celălalt, de a putea formula afirmații, judecăți relevante pe această temă și de a evidenția resursele inepuizabile pe care călătoriile le oferă literaturii. Astfel, pentru literatura franceză, am selectat lucrările: *L'Usage du monde*, *Le Poisson-Scorpion* și *Chronique japonaise*, scrise de Nicolas Bouvier, lucrarea *Un barbare en Asie*, scrisă de Henri Michaux și lucrarea *Journal des Îles* scrisă de Victor Segalen. Faptul că am ales mai multe lucrări din lumea franceză și francofonă este justificat și de faptul că, în acest spațiu, călătoriile scriitorilor de călătorii au luat o amploare considerabilă, ceea ce se reflectă în multitudinea de relatări de călătorie. Așadar, am vrut să avem în corpus lucrări scrise din experiențele călătoriilor întreprinse la începutul secolului, de exemplu Segalen, spre mijlocul secolului, de exemplu Michaux și după mijlocul secolului al XX-lea, de exemplu Bouvier, pentru a acoperi o perioadă importantă și a avea o imagine de ansamblu veridică.

Dacă urmărim logica percepției celuilalt prin intermediul acestor lucrări, putem afirma că începem cu o privire empatică față de celălalt și mai degrabă obiectivă, *Journal des Îles*, continuăm cu o privire subiectivă, uneori critică, asupra celuilalt și spațiului îndepărtat, *Un barbar în Asia* și încheiem cu o privire la jumătatea distanței dintre obiectiv și subiectiv, dar admirativă, recunoscătoare pentru lecțiile de viață primite, mai exact, pentru a avea oportunitatea de a se *desface* și *reface* pentru a deveni o persoană nouă, mai bogată din punct de vedere cultural, spiritual, uman, *L'Usage du monde*, *Le Poisson-Scorpion* et *Chronique japonaise*. Pentru literatura română am inclus în studiul nostru lucrarea *En Egypte* de Panait Istrati a cărei poveste datează de la începutul secolului și lucrarea *India* de Mircea Eliade pentru anii 1930, spre mijlocul secolului al XX-lea. Dacă urmărim, în același fel, logica operelor scriitorilor români, ne înscriem într-o percepție oarecum restrânsă, plecăm de la o privire empatică, dar mai degrabă revoltată în fața suferinței atroce a oamenilor, o privire care percepe obiectiv mizeria în care își duc viața marginalizații societății, *En Egypte*, pentru a adopta o privire, mai degrabă, obiectivă, meticuloasă, admirativă, care îl percepe pe celălalt cu un anumit elogiu, adorație, o privire fascinată în fața frumuseții și abundenței spațiului indian care se remarcă prin spiritualitatea sa.

În ceea ce privește cele două lucrări din corpusul nostru de la începutul secolului al XX-lea, în special opera lui Victor Segalen și opera lui Panait Istrati, trebuie subliniat că, din păcate,

deși sunt de o mare umanitate și o sensibilitate deosebită prin problematica abordată, nu au atras atenția criticilor și cercetătorilor literari, afirmație justificată prin lipsa studiilor, analizelor aprofundate asupra lor, am întâlnit doar câteva mențiuni, fără dezvoltarea unui studiu, ceea ce face ca studiul nostru să apară ca o deschidere pentru cercetarea acestor opere care, în opinia noastră, se pretează la tot felul de analize, studii și cercetări. În ceea ce privește cartea lui Mircea Eliade, *India*, am găsit câteva studii, mai degrabă tematice, dar nimic care să ne poată ghida, ajuta sau conduce spre un studiu aprofundat al percepției celuilalt și spațiului îndepărtat, deși cartea este de o densitate tematică inegalabilă, pretându-se studiilor tematice, religioase, spirituale, ideologice, chiar naturale și geografice, dacă luăm în considerare rigoarea cu care Mircea Eliade a descris locurile prin care a călătorit, vegetația și manifestările fenomenelor naturale.

Primul capitol, intitulat *Călătoria în literatura secolului al XX-lea*, prezintă într-un mod concis istoricul călătoriei de-a lungul ultimelor secole, clarificând câteva aspecte elocvente, cum ar fi faptul că în secolele XX și XXI, narațiunea de călătorie nu mai pare să aibă ca subiect călătoria, din contră, scrierile de călătorie. Ținând cont de faptul că problema călătoriei și modul în care aceasta se raportează la scris a dat naștere la numeroase discuții în domeniul literar, acești termeni au fost definiți și a fost explicată relația care se stabilește între călătorie și scriere. Definind călătoria din punct de vedere literar, aceasta se dovedește a fi mai mult decât o deplasare dintr-un loc în altul și mai mult decât o simplă acțiune obiectivă, mai exact, călătoria literară implică subiectivul, realul, imaginarul, fantasticul, miraculosul, misterele, magia și multe alte aspecte necunoscute. În ceea ce privește relația dintre călătorie și scriere, s-a observat faptul că acești doi termeni constituie polii aceleiași dialectici, datorită legăturii strânse care îi unește, chiar și povestea este susținută de călătorie și invers. Evidențierea diferenței existente între *călător* și *turist* a apărut, de asemenea, ca un aspect de clarificat, deoarece elementele care îi diferențiază pe unul de celălalt au fost foarte importante pentru demersul nostru. În timp ce turistul este definit prin vizitele sale scurte, rapide, având un itinerariu bine cunoscut și strict trasat, ceea ce dovedește superficialitate, călătorul este definit de dorința de a descoperi în voie, locuri neexplorate, încă nedescoperite, ceea ce evidențiază un mod de a se deplasa profund, pe deplină conștientizat.

Cercetarea noastră detaliată și aprofundată asupra problemelor legate de călătorie ne-au permis să propunem o clasificare a călătoriilor bazată pe scopurile și motivele pentru care

scriitorul-călător călătorește într-un spațiu îndepărtat. Studiul nostru a condus la următoarea clasificare: călătorii în scop inițiativ, călătorii științifice și culturale, narațiune reală/narațiune fictivă, călătorii autobiografice și călătorii epistolare. Referindu-ne la călătorii și la literatură, în secolul al XX-lea, a apărut ideea că noi călătorim pentru a scrie și că scriem ca urmare a călătoriei. Locul, definit de dicționar ca: O porțiune specifică de spațiu (considerată într-un mod general și abstract), dar în literatură, acesta depășește natura sa literală pentru a deveni un fel de vector al creației literare. În domeniul literar, percepția unui spațiu, a unui teritoriu, este strâns legată de locul său în creația literară; astfel, acesta devine o figură literară, unul dintre personajele operei sau o componentă esențială a narațiunii de călătorie.

Al doilea capitol, intitulat *Scriitorii-călătorii și spațiile lor*, este dedicat unui studiu aprofundat al biografiei fiecărui scriitor, concentrându-se pe călătoriile întreprinse și reflecțiile sale, precum și pe influențele pe care aceste călătorii le-au avut asupra operelor sale literare. Pentru fiecare scriitor, am propus: un scurt istoric al călătoriilor, teme recurente, călătoria ca mijloc de cunoaștere, precum și publicarea și receptarea operelor din corpus. Pentru a redacta conținutul acestui capitol, am identificat în biografia fiecărui scriitor călătoriile pe care le-a întreprins în Orient și legătura dintre operele sale literare și aceste călătorii. În ceea ce privește lucrările de călătorie, am identificat teme recurente, subiectele care apar frecvent în scrierile fiecărui scriitor. Un alt aspect important abordat a fost modul în care călătoria este concepută în operele literare, mai exact, dacă călătoria apare ca mijloc de cunoaștere. Ultimul aspect abordat în acest capitol a fost evidențierea contextului în care au fost publicate operele din corpus și receptarea acestor opere de către criticii literari și publicul, cititorii.

Scriitorul-călător Nicolas Bouvier este cunoscut pentru călătoriile sale în Orient, în special pentru itinerariul care îl duce până la granița cu Pakistanul, via Iugoslavia, Turcia, Iran și Afganistan, pe care îl povestește în cartea sa *L'Usage du monde*, traversarea Indiei pentru a ajunge în Ceylon este descrisă în cartea *Le Poisson-Scorpion*, narațiunea fiind axată pe sejurul din insulă și apoi pe călătoriile sale în Japonia, pe care le povestește în *Chronique japonaise*. Tematica recurentă în opera lui Nicolas Bouvier, care apare ca fiind tipică, specifică narațiunilor de călătorie și reiese din întâlnirea cu celălalt și contactul cu spațiul îndepărtat. Obiceiurile oamenilor, religia, muzica, artele, diferitele aspecte ale vieții cotidiene, vidul, singurătatea se constituie în teme în opera sa. În timpul călătoriilor sale, Bouvier este interesat de tot ceea ce este

diferit, nou și tipic pentru un anumit loc, țară, un exemplu fiind importanța pe care o acordă înțelegerii limbii unei țări pentru a înțelege mai bine cultura țării respective.

În opera lui Nicolas Bouvier, călătoria se constituie ca un mijloc de cunoaștere, deoarece este concepută ca experiența supremă a vieții care cuprinde învățarea, descoperirea, modalitatea perfectă de a alunga monotonia, rutina și de a evada dintr-o viață sedentară și plictisitoare. Călătoria este modalitatea pe care Bouvier o folosește pentru a-și depăși limitele, a descoperi noi culturi, noi orizonturi; cu alte cuvinte, prin călătorii, are ocazia să intre în contact cu celălalt și cu spațiul îndepărtat, să cunoască, să-și îmbogățească experiența personală și culturală. Contextul publicării cărții *L'Usage du monde*, în 1963, nu a fost favorabil, ținând cont de faptul că literatura de călătorie din anii '60 era considerată un gen literar de mâna a doua, dar după republicarea cărții în 1985, la editura Payot, această operă a dobândit statutul de operă literară cultă în literatura francofonă. Publicarea cărții *Le Poisson-Scorpion* a atras atenția criticilor literari și a cititorilor deoarece oferea alte fațete ale narațiunii de călătorie, o narațiune mai sombră, mai simbolică și mai introspectivă decât prima. Versiunea finală a cărții *Chronique japonaise* a fost publicată în 1989 de Editura Payot, această operă a atras atenția criticilor literari deoarece oferea un stil nou, fragmentar, compus din viniete, anecdote, scene observate și episoade istorice.

În opera literară a lui Henri Michaux, observăm legătura strânsă dintre călătoriile sale în America, India, China, Malaezia, Indonezia și Japonia și scrierile sale. Lucrarea *Un barbar en Asia*, pe care am inclus-o în corpusul nostru, este rezultată din experiențele de călătorie pe care scriitorul-călător le-a trăit în timpul călătoriei făcute pentru descoperirea Indiei, Chinei, Malaeziei, Indoneziei și Japoniei. Opera lui Henri Michaux dezvăluie mai multe teme recurente care formează un univers poetic distins prin amestecul între explorarea interioară, căutarea celuilalt și spațiului îndepărtat și experimentarea limitelor limbajului și percepției. Subtemele care se dezvoltă în lucrările sale sunt singurătatea, întunericul, apa, metamorfoza, spațiul, condiția umană, suferința, boala, moartea și izolarea.

Călătoria se constituie ca mijloc de cunoaștere deoarece în opera *Un barbar en Asie*, călătoria capătă o altă dimensiune, o nouă conotație, deoarece scriitorul-călător își propune să întreprindă o descoperire sistematică a ținuturilor asiatice; mai mult, această descoperire pare să fie dublată de o căutare spirituală. Călătoria în sine se prezintă ca un parcurs, cel mai adesea inițiativ, care își propune să fie în același timp, căutarea marelui mister al existenței și înlăturarea

constrângerilor, eliberarea de nenorociri, abolirea suferinței care împiedică sufletul să se înalțe spre infinit, să perceapă misterele lumii. În acest context, scrisul capătă valori magice, deoarece îl ajută pe Michaux să intervină în destinul său, să-i descifreze profunzimile, să se elibereze de constrângerile sale și să găsească răspunsuri la cele mai intime întrebări ale sale. Opera *Un barbar en Asie* a fost primită cu mare interes de critica literară, care au apreciat singularitatea scrierii lui Michaux, care reușește să îmbine distanța și pasiunea într-un mod unic.

Victor Segalen s-a imbarcat pe transatlanticul La Touraine din Le Havre și a plecat spre Tahiti via New York. A întreprins și alte călătorii: la Nouméa și în China, iar toate aceste călătorii se reflectă în operele sale. Experiența călătoriei sale în insulele Pacificului a dus la scrierea diverselor narațiuni de călătorie, precum: *Journal des îles*, *Les Immémoriaux*, *Le Maître-du-jour*. Jurnalul pe care l-a ținut de la plecarea sa din Brest, în octombrie 1902, a fost publicat sub titlul *Journal des Îles. Suivi de vers les sinistrés*. Tema centrală, recurentă a operei lui Victor Segalen este exotismul, întreaga sa operă fiind construită în jurul exotismului. Întâlnirile cu oameni noi, contactul cu spații noi, elemente culturale noi, credințe noi, elemente naturale specifice teritoriilor parcurse, elemente urbane, tradiții, cutume, obiceiuri și elemente artistice se constituie în aspecte, elemente care atrag atenția scriitorului-călător și se regăsesc într-un mod direct sau indirect în textele sale. O temă deosebită care apare în opera *Journal des Îles* este suferința oamenilor după dezastrul provocat de ciclon, astfel încât el îl cunoaște pe celălalt și prin suferința sa.

În opera lui Victor Segalen, călătoria se constituie ca un mod de cunoaștere, deoarece călătoria este cea mai bună modalitate de a avea acces la alteritatea, la celălalt și la diversitate. El folosește călătoria ca instrument care asigură contactul direct cu celălalt, o apropiere nestingherită de celălalt, mai exact, descoperirea celuiilalt, cunoașterea celuiilalt și a spațiului îndepărtat. Toate aceste experiențe trăite și relatate de scriitorul-călător îmbogățesc și largesc sfera de cunoaștere a fiecărui călător. Lipsa de interes pentru opera lui Segalen poate fi explicată într-o oarecare măsură prin domeniul său de activitate: este medic, ceea ce îi dăunează vocației de scriitor, deoarece călătorește ca medic, iar publicul nu se așteaptă să primească de la el opere de mare valoare estetică și sugestive, expresive, originale. Receptarea cărții *Journal des Îles* a fost mixtă, deși criticii literari recunosc originalitatea perspectivei naratorului-călător-etnolog și

bogăția observațiilor sale, stilul său fragmentar, experimental, și abordarea sa uneori hermeneutică o fac dificil de citit pentru publicul larg, sau chiar imposibil de citit pentru unii.

Mircea Eliade este cunoscut în primul rând pentru călătoria sa în India, o călătorie definitorie și emblematică pentru opera sa literară. În 1928, Mircea Eliade a plecat în India, unde s-a stabilit timp de trei ani în Calcutta, pentru a-și pregăti teza de doctorat la Universitatea din Calcutta. Tematica recurentă a operei lui Mircea Eliade este profund influențată de cercetările sale asupra culturii indiene, în special de cercetările sale asupra sacrului, miturilor, timpului și spiritualității. Toate scrierile lui Mircea Eliade sunt străbătute de reflecții asupra condiției umane, a întoarcerii la sine și la origini și a căutării continue a sensului. Există mai multe teme care apar în toate scrierile lui Mircea Eliade pe care le-am selectat pentru acest studiu, inclusiv: sacrul și profanul, mitul și întoarcerea eternă, căutarea nemuririi, transcendența, visul, iluzia, lumile paralele, călătoria inițiatică, ezoterismul și alchimia, istoria și destinul. O temă centrală în opera lui Mircea Eliade estem de aseșenea, omul religios care trăiește într-o lume structurată de opoziția fundamentală dintre sacru și profan. Chiar și sacrul și profanul sunt constituite în teme recurente și pot fi tratate în acest fel.

Călătoria în opera lui Mircea Eliade se prezintă într-o dublă dimensiune: un itinerariu care traversează spații geografice și o căutare interioară, simbolică, a sacrului și a esenței vieții. Călătoria este un mod de cunoaștere în opera lui Mircea Eliade deoarece se constituie într-o abordare existențială și spirituală, un instrument, o practică a cunoașterii prin care ființa umană întâlnește sacrul, traversând astfel limitele condiției umane profane. În opera lui Mircea Eliade, călătoria se dezvăluie atât ca o experiență reală, fizică, cât și ca o practică fundamentală simbolică, inițiatică și spirituală. Opera *India* a fost recepționată de public cu un interes moderat, fiind publicată după lucrări importante care au fascinat și încântat publicul. Receptarea critică a acestei opere a fost dublă: pe de o parte, au existat critici literari care au apreciat stilul elegant și liric al lui Mircea Eliade și profunzimea reflecțiilor sale filosofice și spirituale; pe de altă parte, au existat critici literari care au considerat că opera era, de fapt, un document autobiografic, o colecție de impresii, lipsită de o construcție narativă puternică și de o acțiune clară, ceea ce a redus impactul literar al acestei opere. Publicul larg nu era obișnuit cu acest tip de carte, iar apariția ei după romanul *Maitreyi*, mai cunoscut și apreciat de criticii literari și de public, a restrâns publicul acestei cărți.

Panait Istrati este cunoscut pentru călătoriile sale în Europa și Orient, călătorii care constituie, în același timp, o sursă de inspirație pentru operele sale și o modalitate de a descoperi, cunoaște și explora lumea, călătoria în Egipt fiind una dintre dorințele sale din copilărie. Panait Istrati țese o operă impregnată de obsesiile sale constante: fraternitatea umană, libertatea, revolta împotriva opresiunii, tensiunea dintre utopie și deziluzie, fără a uita căutarea continuă a absolutului. Tema fraternității umane este concepută în opera lui Panait Istrati ca o valoare primordială a umanității, ca o valoare aproape sacră a umanității. Ținând cont de originile sale, crescut într-un mediu comun, copilul, mai târziu bărbatul, Panait Istrati experimentează foarte devreme solidaritatea săracilor, a vagabondilor, a marginalizaților. Aceste experiențe personale explică prezența acestei umanități suferinde, dar generoase, în centrul scrierilor sale.

Călătoriile lui Panait Istrati depășesc simpla deplasare geografică dintr-un loc în altul pentru a vedea, sau chiar admira, o anumită destinație turistică, călătoriile sale reprezintă cu adevărat o practică a cunoașterii, o modalitate de a-i descoperi pe ceilalți spațiul îndepărtat și un instrument esențial în descoperirea de sine. Călătoria în opera lui Panait Istrati reprezintă o modalitate autentică și veridică de a-l cunoaște pe celălalt și de a se cunoaște pe sine în relație cu celălalt. Universul operei sale este populat de tot felul de personaje, inclusiv haiduci, prostituate, muncitori, vagabonzi și bătrâni înțelepți. Întâlnirea cu fiecare personaj reprezintă o oportunitate pentru naratorul-călător de a explora un nou mod de viață, un nou univers, chiar o nouă viață distinsă prin singularitatea și unicitatea sa. Această operă a lui Panait Istrati a fost bine primită de public, având o rezonanță și un impact notabil asupra publicului interesat de literatura de călătorie și de poveștile care mărturisesc realități sociale și culturale necunoscute cititorilor occidentali. Panait Istrati a reușit să seducă cititorii care caută autenticitate cu stilul său direct și sensibil.

În capitolul al treilea, intitulat *Călătoria și percepția celuilalt*, am evidențiat modalitățile în care scriitorii-călători au evidențiat exotismul și alteritatea în operele incluse în corpusul nostru. Mai întâi, am trecut în revistă pe scurt problemele specifice literaturii de călătorie, bazându-ne pe câteva lucrări de referință din critica de specialitate. Conceptele puse în discuție au fost exotismul și alteritatea și relația lor cu literatura. Cei doi termeni au fost definiți folosind Dicționarul *Le Nouveau Petit Robert*, iar semnificațiile acestor termeni au fost explorate în continuare folosind lucrări de specialitate ale lui Edward Said, Tzvetan Todorov, Victor Segalen, Jean-Marc Moura, Claude Lévi-Strauss și articole pe această temă. Am concluzionat că:

exotismul a devenit de-a lungul istoriei în expansiune un fenomen cultural bazat pe interesul pentru ceea ce este străin, extern, chiar diferit în mediul înconjurător. Pe de altă parte, alteritatea este înțeleasă ca evidențierea calităților celuilalt, ceea ce implică admiterea diferențelor care există între mine și celălalt, fie că sunt diferențe morale, sociale, culturale, religioase sau etnice. În acest capitol, pe lângă problemele menționate, am studiat relația care se stabilește între le même și l'autre. Bazându-ne pe lucrarea lui Tzvetan Todorov *Nous et les autres. La réflexion française sur la diversité humaine* am elaborat o clasificare a tipurilor de călători.

În capitolul al treilea, am analizat călătoriile și percepția asupra celuilalt prin intermediul operelor scriitorilor din corpus: Nicolas Bouvier, Henri Michaux, Victor Segalen, Mircea Eliade și Panait Istrati, mai exact în lucrările : *L'usage du monde*, *Le poisson-scorpion*, *Chronique japonaise*, *Un barbare en Asie*, *Journal des Iles*, *India*, *En Egypte*. Pentru fiecare lucrare, am selectat aspectele pe care le-am considerat relevante, chiar esențiale, pentru demersul nostru. Toate aspectele identificate au fost analizate pe baza textelor selectate și am evidențiat elementele prin care scriitorii-călătorii l-au perceput pe celălalt și spațiul îndepărtat.

În operele lui Nicolas Bouvier, am studiat mai multe aspecte pe care le-am considerat esențiale în poetica sa de călătorie pentru a înțelege modul său de a-l percepe pe ceilalți și spațiul îndepărtat. Mai exact, ne-am ocupat de: opera lui Nicolas Bouvier ca o justificare a *desfacerii* și a *facerii*, celălalt și spațiul îndepărtat, călătorul - observator și observat, călătoria – o experiență continuă, intertextualitatea ca punct de ancorare și punct de referință direct și indirect pentru lectură, intertextualitatea prin referințe indirecte, boala, componentă a *desfacerii* și *refăcerii*, călătoria în anonim, istoria Japoniei ca poveste mitică, Zen-ul ca forță intelectuală. Ca argument în alegerea subiectelor analizate, am avut în vedere apariția lor în lucrările care au studiat opera lui Nicolas Bouvier și am ales să ne îndepărtăm de subiectele deja dezbătute sau să le tratăm dintr-o altă perspectivă. Toate aceste teme ne-au dezvăluit un scriitor-călător care se distinge de contemporanii săi prin sensibilitatea sa, prin noul său mod de a-l percepe și concepe pe celălalt și spațiul îndepărtat și în special prin filosofia sa despre călătorie: „Nu călătorim pentru a ne umple de exotism și anecdote ca un brad de Crăciun, ci pentru ca drumul să te smulgă, să te clătească, să te stoarcă, să te facă asemenea acelor prosoape eliminate de rufe care ți se dau cu o fărâmbă de săpun în bordeluri.”

Pentru opera lui Victor Segalen, am ales să abordăm teme de o generalitate mai mare, ținând cont de faptul că nu am găsi lucrări sau articole critice dedicate studiului operei care face

parte din corpusul nostru, *Journal des Îles*. Temele discutate au fost: perspectiva călătoriei, *Journal des Îles* - ca un jurnal, percepția spațiului îndepărtat, percepția celuilalt, imaginea de după dezastru, China în opera lui Segalen. Aspectele studiate ne-au permis să observăm un acord, o armonie vizibilă între ceea ce reprezintă realitatea pentru el și ceea ce reprezintă imaginația, gândirea. El a știut să mențină un echilibru între aceste două aspecte care se împletesc și se completează reciproc într-un mod natural de-a lungul operei sale. De asemenea, am observat că, în opera lui Segalen, contactul cu celălalt și cu spațiul îndepărtat se realizează prin intermediul privirii, astfel încât primul contact cu exotismul, alteritatea este vizual, fie că este vorba de un loc sau de o persoană. Am observat că originalitatea operei sale constă în preocuparea de a crea o relație puternică între creația sa literară, relatarea călătoriei sale și experiența fizică a călătoriei întreprinse.

În studierea operei lui Henri Michaux, *Un barbar en Asie*, am fost nevoiți să consultăm și să analizăm scrierile existente pe această temă, deoarece această operă a devenit subiect de analiză pentru mai multe studii de specialitate. *Un barbar en Asie* este o carte care se pretează la tot felul de analize pe baza densității sale tematice. Am stabilit ca teme de discutat și analizat: căutarea *sinelui*, interacțiunea cu celălalt, diferențele, extazul descoperirii unui nou popor, religia, limba, artele, lumea animalelor. Am observat că scopul declarat al călătoriilor lui Henri Michaux este cercetarea metafizică, pentru a-și găsi sau redescoperi identitatea, echilibrul, unitatea interioară. Întâlnirea cu celălalt, cu oameni aparținând unor culturi și civilizații complet diferite, oferă premisele scriitorului-călător pentru a se descoperi pe sine, pentru a se cunoaște, pentru a-și găsi ființa profundă și adevărată, mai exact, sinele adevărat. Opera lui Henri Michaux este de o mare sensibilitate și bogăție, oferind o multitudine de informații despre celălalt și despre spațiul îndepărtat, ceea ce face din această lucrare, o carte deschisă oricărei analize, numărul temelor fiind considerabil.

În studiul nostru a fost analizată și cartea lui Mircea Eliade, „India”, fiind o operă mai puțin cunoscută decât alte lucrări ale lui Eliade. Studiind lucrările și scrierile despre opera lui Mircea Eliade, nu am găsit studii sau articole care să abordeze direct această operă, ci doar scurte referințe. Având în vedere aceste aspecte, am studiat aspecte ale acestei opere cu un grad mai mare de generalitate. Ne-am concentrat pe studiul: Indiei ca dorință arzătoare, Indiei - percepția celuilalt și spațiului îndepărtat, naturii - ca motiv exotic, simțurilor - mirosului – un mod de cunoaștere, religiei. La fel ca opera lui Henri Michaux, această operă se remarcă prin densitatea

temelor, abundența de informații și abundența elementelor naturale, ceea ce ne oferă premisele pentru a face o analogie cu abundența, bogăția spirituală a spațiului indian. S-a observat, prin intermediul acestui studiu, că scriitorul-călător nu a fost niciodată interesat de aspectele superficiale ale lucrurilor, de elementele exotice stereotipe, ci s-a concentrat pe o cercetare riguroasă, depășind superficialul și dedicându-se căutării profunzimilor, semnificațiilor ascunse, secretelor, esenței lucrurilor.

Cartea lui Panait Istrati *En Egypte* a reprezentat o adevărată provocare pentru acest studiu, având în vedere că nu s-a putut găsi nimic scris despre ea. Deși este o lucrare de dimensiuni reduse, aceasta a ridicat numeroase subiecte de discuție. Pentru acest studiu, am ales să analizăm următoarele aspecte: călătoria în Egipt - o predestinație pentru Panait Istrati; călătoria ca formă de autodescoperire; cunoașterea lumii; lumea exterioară; scriitorul-călător ca observator și observat; și dovada fraternității în întreaga lume. Am observat că Panait Istrati vede călătoria ca pe o cucerire a libertății și singura modalitate de a trăi fără restricții, fără a fi subjugat, fără a-și pierde demnitatea. Privirea scriitorului-călător este atentă de-a lungul narațiunii la suferința umană, emite judecăți asupra condițiilor de viață ale oamenilor și toată opera sa este prezentată ca o mare lecție de umanitate.

În capitolul al patrulea, intitulat *Textualizarea călătoriei*, a fost realizat un studiu aplicativ asupra operelor din corpus și au fost analizate următoarele aspecte: tipul de narator, focalizarea și temporalitatea. Tipul de narator identificat în operele lui Nicolas Bouvier este naratorul intradiegetic, adică naratorul este personajul principal din diegeză. Aprofundând și detaliind, trebuie să spunem că avem de-a face, mai precis, cu un narator autodiegetic; aceasta înseamnă că naratorul este atât personajul principal al narațiunii, cât și cel care narează evenimentele. Narațiunea este realizată la persoana întâi, unde se împletesc narațiunea de călătorie, care se dorește a fi obiectivă, reflecțiile personale care se disting prin subiectivitate, și observațiile etnografice care se doresc a fi neutre. Focalizarea internă poate fi ușor identificată la nivelul povestirilor lui Nicolas Bouvier, având în vedere că referința autobiografică apare frecvent. Pronumele personal la persoana I, joacă rolul de deictic, ceea ce asigură dominația enunțiativă a personajului-narator, ceea ce favorizează focalizarea internă în secvențele lirice și în situațiile de confidență intimă.

În *Le Poisson-Scorpion*, observăm faptul că narațiunea este realizată într-o manieră cronologică, povestea urmând riguros fluxul călătoriei călătorului. Cronologia este respectată, cu

excepția unei singure întoarceri în trecut, când naratorul își descrie țara natală. Această lucrare a scos în evidență serioase probleme de construcție, la o primă lectură atentă, cititorul își dă seama că această lucrare este o construcție *à posteriori*. Scrierea cărții *L'Usage du monde* a durat zece ani, până la publicarea sa. Această diferență între momentul călătoriei și momentul apariției poate fi justificată folosind mai multe argumente. Un prim argument poate fi maturizarea naratorului, personală și literară, deoarece acesta este profund convins că o experiență de călătorie trebuie să se așeze înainte de a fi pusă pe pagină. Scriitorul-călător reușește astfel să depășească limitele unei călătorii în sine pentru a realiza o scriere profundă, poetică și reflexivă. Un al doilea argument este necesitatea unui pas înapoi față de ceea ce a trăit prin călătorie, deoarece dorește să ofere poveștii sale o profunzime filosofică aparte. Acest pas înapoi este necesar pentru a putea înțelege pe deplin ceea ce a trăit cu adevărat în timpul călătoriei sale. Un al treilea argument, poate cel mai important, poate ieși la iveală din problema acestei distanțe dintre cele două etape care stau la baza acestei creații literare. Cartea *Chronique japonaise* nu este o poveste liniară, ci este constituită dintr-un mozaic de reflecții, observații și anecdote despre Japonia.

Tipul de narator identificat în *Un Barbare en Asie* de Henri Michaux este naratorul intradiegetic. Naratorul povestește la persoana întâi. El începe și relatează povestea din punctul său de vedere, *eu*-ul narativ se regăsește pe tot parcursul operei, dar dincolo de această narațiune la persoana întâi, identificăm un narator complex, uneori ambivalent. Povestea nu este spusă de un singur narator autobiografic sau de un jurnalist; povestea pare să apară dintr-o oscilație între un narator subiectiv, reprezentat de pronumele personal la persoana întâi – *eu* – și un narator martor curios să descopere și să afle despre această lume care face parte din necunoscut, din exotic. De-a lungul textului, există o multitudine de secvențe narate la persoana a treia care par a fi spuse de un narator martor, un observator, care privește, care observă cu atenție și prezintă lucrurile și evenimentele așa cum sunt sau așa cum sunt percepute.

Focalizarea internă este strâns legată de subiectivitatea naratorului, barbarul care se constituie într-o voce narativă individualizată. De-a lungul primelor pagini, identificăm postura subiectivă a călătorului, asumată chiar de titlul cărții *Un Barbare en Asie*. Titlul anunță că perspectiva nu se pretinde obiectivă, ci va fi perspectiva unui barbar, în special a unui european curios, dar străin acestui spațiu, care se va concentra asupra culturilor țărilor asiatice parcurse. Utilizarea pronumelui personal *eu*, explicit și implicit, construiește o focalizare internă constantă,

unde descrierile, aspectele sociale și culturale remarcate în text trec prin filtrul naratorului și sunt impregnate de o anumită subiectivitate. Textul este scris după întoarcerea sa, chiar dacă decalajul de timp dintre experiența trăită și nararea sa este scurt, este esențial deoarece povestea nu se desfășoară în prezentul unui jurnal de drum sau de călătorie, ci apare mai degrabă ca o construcție realizată cu ajutorul memoriei, analizei, interpretării sau chiar generalizării.

Le *Journal des Îles* de Victor Segalen este scris la persoana întâi, pronumele personal *eu* apare drept punct de ancorare pentru text și identificându-se în mod clar cu scriitorul-călător Victor Segalen. Structura textului, care ia forma unui jurnal personal, chiar intim, ne dă dreptul să credem că acest text nu este destinat publicării imediate, el mărturisește dorința expresă a călătorului de a-și nota experiențele zilnice, impresiile, sentimentele pe care le trăiește, gândurile, în maniera unui jurnal personal. Focalizarea narativă, în special punctul de vedere prin care este percepută și prezentată povestea, apare a fi plurală, oscilând între focalizarea internă, manifestată printr-un discurs reflexiv, și focalizarea externă, adică o distanță critică ce depășește subiectivitatea, pentru a implementa obiectivitatea. În această povestire, călătorul amestecă *eul* călător cu naratorul omniscient pentru a produce o voce ambivalentă, care se pretinde a fi poetică și epistemologică.

Deși textul conține date specifice, acestea nu se încadrează într-o cronologie narativă strictă. Naratorul nu povestește evenimentele zi de zi, așadar cititorul nu simte neapărat că urmărește o călătorie care progresează geografic în timp, mai degrabă, are senzația că citește o serie de episoade izolate. Le *Journal des Îles* corespunde în esență perioadei 1903-1904, o perioadă marcată de o ședere prelungită în Polinezia. Dacă urmărești cu atenție structura jurnalului, ai impresia că te afli în prezența unei relatări contemporane a călătoriei, scrisă aproape zi de zi. Există însă și indicii că textul a fost reorganizat, chiar și note și pasaje, *a posteriori*, aspect susținut de faptul că publicarea acestei lucrări a avut loc abia după moartea scriitorului.

Tipul de narator identificat în opera *India* este naratorul intradiegetic, homodiegetic, adică naratorul este un personaj din narațiune care își relatează propria experiență, narațiunea fiind la persoana întâi. Naratorul se distinge printr-o narațiune subiectivă, chiar autentică, care combină relatarea propriilor experiențe trăite cu prezentarea unor fragmente din care reiese reflecția lucidă a naratorului. Focalizarea narativă este internă, naratorul știe la fel de mult ca personajul. Focalizarea internă este dominantă; povestea este supusă în întregime din perspectiva naratorului-călător. Acest spațiu exotic, îndepărtat și necunoscut este perceput prin impresiile,

senzațiile personale și fizice ale naratorului care povestește și transmite toate cunoștințele sale, tot ceea ce descoperă și experimentează direct. Focalizarea internă permite la nivel narativ împletirea mai multor tipuri de percepții, în special identificăm o percepție imediată a experienței trăite, o percepție îndepărtată prin memorie și o percepție reflexivă, axată pe ceea ce a experimentat călătorul în timpul călătoriei sale. Toate scenele incluse, toate episoadele relatate, fiecare aspect, chiar și pasajele descriptive, trec prin privire, prin percepția imediată sau amintită a călătorului. Temporalitatea operei se constituie ca o împletire între timpul călătoriei, timpul scrierii propriu-zise a textului și timpul publicării textului, ceea ce mărturisește și o intercalare a experienței trăite cu memoria și reflectarea la distanță. Structura operei și absența linearității narrative a poveștii scot la iveală ideea fragmentării temporale a experiențelor trăite și întărește ideea că fiecare experiență poate fi înțeleasă într-un mod autonom.

În opera lui Panait Istrati, *En Egypte*, tipul identificat de narator este naratorul intradiegetic, adică personajul-narator care este el însuși subiectul narațiunii și, mai mult, eroul poveștii relatate, ceea ce ne conduce la un narator autodiegetic, care își povestește propriile aventuri, experiențele așa cum le-a trăit. Naratorul autodiegetic permite o imersiune imediată în impresiile sale personale, în experiențele sale trăite și în cele mai intime, profunde sentimente ale sale. Panait Istrati, prin alegerea narațiunii la persoana întâi, își introduce protagonistul în spațiul oriental pe care îl descrie conform percepției sale. Această poziție narativă angajată îi permite scriitorului-călător să ofere o viziune sensibilă, critică și experimentată asupra vieții cotidiene egiptene, departe de concepțiile occidentale idealizate.

Prin alegerea narațiunii la persoana întâi, unde naratorul este martorul și eroul rătăcirilor sale, în acest caz un vagabond devenit povestitorul aventurilor sale, toate informațiile transmise trec prin filtrul memoriei călătorului, aspect care face ca focalizarea să fie internă. Opera lui Panait Istrati se înscrie în focalizarea internă care îmbină ceea ce simte și descrierea. Povestea este relatată conform filtrării percepțiilor și emoțiilor călătorului care relatează ceea ce vede, ceea ce descoperă și ceea ce percepe, totul este transmis din propria percepție. Călătorul își povestește propriile experiențe la persoana întâi, ceea ce plasează cititorul în câmpul perceptiv al acestui narator care stăpânește totul. Focalizarea internă presupune prezența unui singur punct de vedere în poveste, prin urmare povestea se înscrie în registrul subiectivității, ceea ce evidențiază faptul că naratorul trece toate informațiile prin filtrul său. Focalizarea internă, reprezentată dintr-un

singur punct de vedere, îl face pe călător să povestească ceea ce simte, vede și trăiește fără a pretinde vreodată că cunoaște stările de spirit, gândurile și sentimentele altor personaje.

Luând în considerare aceste date, observăm o distanță mare între prima călătorie a lui Panait Istrati în Egipt și publicarea operei sale, ceea ce ne îndreptățește să credem că narațiunea sa este construită pe baza celor trei axe ale temporalității care par să definească și să caracterizeze o mare parte a narațiunilor de călătorie la persoana întâi, intradiegetice, autodiegetice. Cele trei axe ale temporalității care se pretează acestei povestiri sunt: timpul trăit în timpul călătoriei, în special timpul propriu-zis al călătoriei, timpul scrierii care se constituie ca o scriere retrospectivă, regândită, reorganizată și structura temporală internă a textului care apare fragmentară, controlată mai degrabă de impresii. Chiar dacă textul nu este împărțit în subcapitole sau părți clar delimitate cu titluri particulare, observăm o fragmentare a textului, o divizare realizată cu ajutorul asteriscurilor.

Această lucrare ne-a permis să întreprindem un studiu aprofundat și aplicat al scrierilor de călătorie franceze și românești din secolul al XX-lea. Pornind de la corpusul ales, am efectuat o cercetare pentru a evidenția modul în care exoticul și alteritatea au fost percepute de-a lungul timpului în scrierile de călătorie. Celălalt și spațiul îndepărtat se află în centrul oricărei opere de călătorie și a fost foarte interesant de observat mijloacele prin care scriitorii de călătorii au ales să relateze întâlnirea lor cu celălalt și descoperirea spațiului îndepărtat. Deși există mijloace similare precum religia, artele, este foarte interesant de observat percepția celuiălalt de către scriitorul de călătorii occidental în diferite perioade de timp. Acest studiu ne-a permis, de asemenea, să aprofundăm studii asupra anumitor scriitori de călătorii precum: Nicolas Bouvier și Henri Michaux și să înscriem această cercetare printre primele studii de acest type pentru operele scriitorilor-călători Victor Segalen, Mircea Eliade și Panait Istrati.

BIBLIOGRAPHIE

I. BIBLIOGRAPHIE GÉNÉRALE:

1. AMIROU, Rachid, *Imaginaire touristique et sociabilités du voyage*, Paris : PUF, 1995.
2. ANGHELESCU, Mircea, *Lâna de aur Călătorii și călătoriile în literatura română*, București : Cartea românească, 2015.
3. BACHELARD, Gaston, *La Poétique de l'espace*, Paris : PUI, 1961.
4. BARTHES, Roland, *Le degré Zéro de l'écriture*, Paris : Editions du Seuil, 1972.
5. BARTHES, Roland, *L'Empire des Signes*, Genève : Editions d'Art Albert Skira, 1970.
6. BAUDRILLARD, Jean, GUILLAUME, Marc, *Figure de l'altérité*, Paris : Descartes & Cie, 1994.
7. BAUDRILLARD, Jean, *D'un Fragment l'Autre*, Paris, Editions Albin Michel, 2001.
8. BOISDEFFRE, Pierre, *Les écrivains français d'aujourd'hui*, Paris : Presses Universitaires de France, 1973.
9. BORER, Alain, *Pour une Littérature voyageuse*, Bruxelles : Editions Complexe, 1992.
10. BOUVIER, Nicolas, *Le plein et le vide*, Paris : Gallimard, 2014.
11. BOUVIER, Nicolas, *Routes et déroutes*, Entretiens avec Irène Lichtenstein-Fall, Genève : Métropolis, 2004.
12. CHATEAUBRIAND, François-René, *Itinéraire de Paris à Jérusalem, et de Jérusalem à Paris*, Paris : Gallimard, 2005.
13. CHESNEAUX, Jean, *L'art du voyage*, Paris : Bayard, 1999.
14. CLAUDEL, Paul, *Connaissance de l'Est*, Paris : Gallimard, 2000.
15. COGEZ, Gérard, *Les écrivains voyageurs au XXe siècle*, Paris : Editions du Seuil, 2004.
16. CHRISTIN, Rodolphe, *L'imaginaire voyageur ou l'expérience exotique*, Paris : L'Harmattan, 2000.
17. DICTIONNAIRE, *Le Nouveau Petit Robert*, Paris : Dictionnaires Le Robert, 1993.

18. ELIADE, Mircea, *Aspects du mythe*, Paris : Gallimard, 1963.
19. ELIADE, Mircea, *Mythes, rêves et mystères*, Paris : Gallimard, 1957.
20. ELIADE, Mircea, *Le Mythe de l'éternel retour*, Paris : Gallimard, Paris, 1969.
21. ELIADE, Mircea, *Initiation, rites, sociétés secrètes, naissances mystiques. Essai sur quelques types d'initiation*, Paris : Gallimard, 1976.
22. ELIADE, Mircea, *Le Sacré et le Profane*, Paris : Gallimard, 1965.
23. ELIADE, Mircea, *Traité d'histoire des religions*, Paris : Payot, 1949.
24. ELIADE, Mircea, *Images et symboles. Essais sur le symbolisme magico-religieux*, Paris : Gallimard, 1952,
25. GANNIER, Odile, *La littérature de voyage*, Paris : Ellipses, 2001.
26. HONCA, Mircea, *Scriitori români coșentați Mircea Eliade*, București: Recif, 1993.
27. LEVI-STRAUSS, Claude, *Race et histoire*, Paris : Denoël, 1987.
28. LEVI-STRAUSS, Claude, *Tristes Tropiques*, Paris : Plon, 1955.
29. MICHAUX, Henri, *Ecuador, Journal de voyage*, Paris : Gallimard, 1968.
30. MICHAUX, Henri, *L'espace du dedans*, Paris : Gallimard, 1966.
31. MICHAUX, Henri, *Plume*, Paris : Gallimard, 1979.
32. MOURRA, Jean-Marc, *Lire l'Exotisme*, Paris : Dunod, 1992.
33. PAGEAUX, Daniel-Henri, *Voyages romanesques au siècle des Lumières in « Etudes littéraires »*, vol. 1, no. 2/1968 Todorov.
34. PASQUALI, Adrien, *Nicolas Bouvier un galet dans le torrent du monde*, Genève : Editions : Zoe, 1996.
35. PESSIN, Alain, *Le mythe du peuple et la société de XIXe siècle*, Paris : PUF, 1992.
36. PHILIPPE, Gilles, *Le roman. Des théories aux analyses*, Paris : Editions du Seuil, 1996.
37. RIDON, Jean-Xavier, *Le Poisson-Scorpion. Nicolas Bouvier*, Carouge-Genève: Zoé, 2007.
38. SAÏD, W. Edward, *L'Orientalisme : L'Orient créé par l'Occident*, Paris : Éditions du Seuil. 2005.
39. SEGALLEN, Victor, *Gauguin dans son dernier décor*, Paris : Le Mercure de France, volume VI, juin 1904.
40. SEGALLEN, Victor, *Essai sur l'exotisme une esthétique du divers*, Fata Morgana, 1978.
41. SEGALLEN, Victor, *Stèles*, Paris : Gallimard, 1973.

42. SIMION, Eugen, *Mircea Eliade nodurile și semnele prozei*, Iași: Cartea Românească Educațional, 2021.
43. SIMMEL, Georg, *La Tragédie de la culture et autres essais*, Paris : Rivages, 1988.
44. TODOROV, Tzvetan, *Nous et les autres La réflexion française sur la diversité humaine*, Paris : Editions du Seuil, 1989.
45. URBAIN, Jean-Didier, *L'idiot du voyage*, Paris : Payot, 1993.
46. UNGUREANU, Cornel, *Mircea Eliade și literatura exilului*, București: Editura Viitorul Românesc, 1995.
47. VENAYRE, Sylvain, *Pour une histoire culturelle du voyage au XIXème siècle*, Paris, Honoré Champion, 2004;
48. VIANU, Tudor, *Scrieri de călătorie*, București : Editura Sport-Turism, 1978.
49. VIANU, Tudor, *Scriitori români din secolul XX*, București: Editura Minerva, 1986.
50. VIËTOR, Karl, *L'histoire des genres littéraires* in Genette, Gérard dir., « Théorie des genres», Paris : Seuil, 1988.

II. Corpus:

51. BOUVIER, Nicolas, *Chronique japonaise*, Paris : Editions Payot & Rivages, 2001.
52. BOUVIER, Nicolas, *L'usage du monde*, Paris : Editions La Découverte, 2014.
53. BOUVIER, Nicolas, *Le poisson-scorpion*, Paris, Gallimard, 1996.
54. ELIADE, Mircea, *India*, București: Editura pentru Turism, 1991.
55. ISTRATI, Panait, *En Egypte*, Paris: Editions des Cahiers Libres, 1931.
56. MICHAUX, Henri, *Un barbare en Asie*, Paris : Gallimard, 1989.
57. Segalen Victor, *Journal des Îles, suivi de vers les sinistrés*, A Fontfroide, Bibliothèque artistiques & littéraire, 1989.

III. Articles scientifiques:

58. ABRIC, Juliette, *Le Poisson-Scorpion de Nicolas Bouvier, entre fiction et récit de voyage*, Littératures, 2010.
59. ACCART, Xavier, *René Guénon ou le renversement des clartés : Influence d'un métaphysicien sur la vie littéraire et intellectuelle française (1920-1970)*, Paris, Archè EDIDIT, 2005, p : 774.

60. AMADO LAUREL, Maria Hermínia, “De *L’usage du monde* comme itinéraire identitaire”, in *Cadernos de Literatura Comparada* 14/15, *Textos e Mundos em deslocação*, t.1, Porto: Edições Afrontamento / Instituto de Literatura Comparada Margarida Losa, 2006.
61. DUBAR, Claude, *Polyphonie et métamorphoses de la notion d’identité*, Revue française des affaires sociales, 2 / 2007.
62. BOUVET, Rachel, *Pages de sable. Essai sur l’imaginaire du désert*, Montréal, XYZ éditeur, coll. « Document », 2006, p. 165.
63. BOUVET, Rachet, *L’art de voyager dans L’Usage du monde de Nicolas Bouvier*, OP. CIT. REVUE DES LITTÉRATURES ET DES ARTS « Agrégation Lettres 2018 », N° 17, automne 2017.
64. BOUVET, Rachet, MARCIL-BERGERON, Myriam, *Pour une approche géopoétique du récit de voyage*, in *Arborescences : revue d’études françaises*, n 2, 2013.
65. CASTILLO DURANTE, Daniel, Les enjeux de l’altérité et la littérature.
66. CAVALIERI, Raffaella, „ *Le dernier siècle des voyage*”, *Acta fabula*, vol. 6, nr.3 Automne 2005.
67. DESMARAIS, Danielle, FORTIER, Isabelle, RHEAUME, Jacques *Transformations de la modernité et pratiques (auto)biographiques*, Presses de l’Université de Québec.
68. DOURNEL, Sylvain, *L’Usage du monde, Chemins d’une poétique*, dans *Roman* 20-50, 2018/1.
69. ELLWOOD, Robert *The Politics of Myth: A Study of C. G. Jung, Mircea Eliade, and Joseph Campbell*, Albany, State University of New York Press, 1999, p. 98-99.
70. GIRARD, André, *Nicolas Bouvier: Images de l’usage du monde*, Nuit blanche, magazine littéraire, (43), 48-49, 1991.
71. HOLTZ, Gregoire, MASSE, Vincent, Etudier les recits de voyage: bilan, questionnements, enjeux, *Arborescences: revue d’études francaises*, n ° 2, 2012.
72. JODELET, Denise, *Formes et figures de l’altérité*, *L’Autre : Regards psychosociaux*, chapitre 1, pp. 23-47. Grenoble : Les Presses de l’Université de Grenoble, 2005, 416 pp. Collection : Vies sociales.
73. LACARRIERE, Jacques, *Le bernard-l’hermite ou le treizième voyage*, dans *Pour une littérature voyageuse*, p. 106-107.

74. LEFTER, Diana-Adriana, *La Littérature des Lumières. Auteurs. Idées. Pistes de lecture*, Universitaria, Craiova, 2013.
75. Le Huenen, Roland, *Le récit de voyage : l'entrée en littéraire*, Etudes littéraires, 20(1), 45-61.
76. LEIRIS, Michel, *Race et civilisation*, dans Michel Leiris, Cinq études d'ethnologie, Paris, Denoël.
77. LETERRE, Thierry, *L'Autre comme catégorie philosophique. Remarques sur les fondements métaphysiques et logiques de l'altérité*, Paris, Presses des Sciences Politiques, 1996.
78. MAGRI-MOURGUES, Véronique. L'écrivain-voyageur au XIXe siècle : du récit au parcours initiatique. 6èmes Rencontres Méditerranéennes du Tourisme (RMT), Festival TransMéditerranée (FTM), Jun 2005, Grasse, France. pp.43-54. fffhal-00596462
79. MARQUES, Lénia, *Gestes et Visages Nicolas Bouvier et le regard de l'autre*, <https://journals.openedition.org/carnets/5776>.
80. MERDJI, Naima, « *Le récit de voyage : quête et découverte dans Autoportrait avec grenade et dieu, Allah, moi et les autres de Salim Bachi*, in Multilinguales, 8, 2017.
81. MOUSSA, Sarga, *Le récit de voyage, genre « pluridisciplinaire »*. À propos des Voyages en Égypte au XIXe siècle. Sociétés & Représentations, 2006, 21, pp.241-253. {hal-00911907}
82. MOUSSA, Sarga Nicolas Bouvier ou la réinvention du voyage en Orient au XXe siècle. Le Voyage et l'Orient, Jul 2003, Ankara, Turquie. p. 164-176. fffhalshs-00257255f
83. PFEFFERKORN, Roland. *Figures de l'altérité. Le fou et l'immigré*. In: Revue des sciences sociales de la France de l'Est, N°21, 1994. L'Europe du Rire et du Blasphème. pp. 154-161;
84. PIRES MARTINS, Otilia, *Littérature et voyage : La fascination de l'autre*, in Mathesis 20, 2011, 253-262.
85. STAMATE, Mara, STAMATE Rareș „*Mircea Eliade – călătorie inițiativă spre necunoscut*”, Columna, nr. 5, 2016.
86. VIVIES, Jean, *Un genre qui n'était pas notre genre ? Aperçus sur le récit de voyage et les études anglaises*, Poétique de l'étranger, 2, 2002, p. 5.

87. WEBER, Anne-Gaëlle, *Le genre romanesque du récit de voyage scientifique au XIXe siècle*, in « Sociétés & Représentations », vol. 21, no. 1, 2006, pp. 59-77.

IV. Sitographie:

88. Bouvier, Nicolas (1963). "L'Usage du monde", Émission télévisée "À livre ouvert", TSR (Télévision Suisse Romande) du 28/11/1963, avec le journaliste Maurice Huelin - <http://archives.tsr.ch/dossier-bouvier/personnalite-bouvier2>
89. Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, <https://www.cnrtl.fr/definition/ethnologie>
90. Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, <https://www.cnrtl.fr/definition/ethnologie>
91. Chateaubriand, François-René *Mémoires d'outre-tombe*, Garnier, 1910, Tome 6, p. 458, https://fr.wikisource.org/wiki/M%C3%A9moires_d%E2%80%99outre-tombe/Quatri%C3%A8me_partie/Livre_X
92. Cordonnier Isabelle, *Mircea Eliade L'Inde [compte-rendu]* - https://www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1989_num_54_1_3844_t1_0172_0000_2
93. Marques, Lénia, *Gestes et Visages Nicolas Bouvier et le regard de l'autre*, <https://journals.openedition.org/carnets/5776>
94. Plattner, Patricia, *Nicolas Bouvier, Le Hibou et la baleine*, Genève, Light Night Production Genève : Télévision suisse romande, 1992
95. Wikipédia, *Exotisme*, *L'encyclopédie libre*, https://fr.wikipedia.org/wiki/Exotisme#cite_note-23;
96. Jean-Michel Maulpoix - *Identité et métamorphoses / Écritures du déplacement dans l'œuvre d'Henri Michaux* - <http://www.maulpoix.net/deplacement.html>